

doi: 10.33842/22195203-2026-36-137-59-69

УДК 374.71:316.462-053.9

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ ТРЕТЬОГО ВІКУ

Ольга Столярик

<https://orcid.org/0000-0003-1105-2861>,

Ірина Субашкевич

<https://orcid.org/0000-0003-0453-3587>*Львівський національний університет імені Івана Франка*

У статті здійснено комплексний аналіз ролі неформальної освіти як стратегічного чинника соціальної інтеграції осіб третього віку в умовах сучасних демографічних і соціокультурних трансформацій. Актуальність дослідження зумовлено необхідністю пошуку дієвих механізмів підтримки активного довголіття та подолання соціальної ексклюзії старшого покоління. Метою роботи визначено виявлення та обґрунтування впливу освітньої активності на психосоціальне благополуччя й рівень суспільної включеності літніх людей. На основі комплексу методів (теоретичного аналізу, анкетування, статистичної обробки даних) досліджено соціально-демографічний профіль і ціннісні орієнтації слухачів Університету третього віку. У результаті дослідження встановлено наявність стійкої кореляції між рівнем попередньої освіти та готовністю до навчання впродовж життя. З'ясовано, що освітній простір виконує компенсаторну функцію: попри об'єктивні вікові зміни фізичного стану, респондентами продемонстровано високий рівень душевного спокою (76%) і життєрадісності, що свідчить про терапевтичний ефект неформального навчання. Особливу увагу приділено цифровій адаптації та комунікативній ревіталізації. Зафіксовано суттєве розширення кола соціальних зв'язків у 80% опитаних, що спростовує стереотип про неминучу ізоляцію в пізньому віці. Доведено, що інтеграція в освітнє середовище стимулює реалізацію генеративного потенціалу особистості. Встановлено, що пріоритетність трансляції етико-гуманістичного досвіду молодому поколінню відображає трансформацію соціального статусу осіб третього віку – від об'єктів опіки до активних суб'єктів соціальної спадкоємності. Практичне значення отриманих результатів визначено можливістю їх використання для розроблення та вдосконалення програм андрагогічної підтримки й соціальної адаптації літніх людей у громадах.

Ключові слова: освіта впродовж життя; особи третього віку; соціальна інтеграція; Університет третього віку; неформальна освіта; соціальна активність; ресоціалізація; цифрова адаптація; генеративність.

Stoliaryk Olga, Subashkevych Iryna. Lifelong education as a tool for social integration of the third age people.

The article provides a comprehensive analysis of the role of informal education as a strategic factor in the social integration of the elderly in the context of modern demographic and socio-cultural transformations. The relevance of the study is due to the need to find effective mechanisms for supporting active longevity and overcoming social exclusion of the older generation. The aim of the work is to identify and substantiate the impact of educational activity on the psychosocial well-being and level of social inclusion of the elderly. Based on the application of a set of methods (theoretical analysis, questionnaires, statistical data processing), the socio-demographic profile and value orientations of students of the University of the Third Age were investigated. The results of the study showed a stable correlation between the level of previous education and the current readiness for lifelong learning. It was established that the educational space performs a powerful compensatory function: despite objective age-related changes in physical condition, respondents demonstrate a high level of peace of mind (76%) and cheerfulness, which indicates the therapeutic effect of informal learning. Special attention is paid to digital adaptation and communicative revitalisation: a significant expansion of the circle of social connections was recorded in 80% of respondents, which refutes the stereotype of inevitable isolation in later life. It is proven that integration into the educational environment stimulates the realisation of the generative potential of the individual. The priority of the transmission of ethical and humanistic experience to the younger generation indicates the transformation of the social status of the elderly from objects of care to active subjects of social continuity. The practical significance of the results obtained lies in the possibility of their use for the development and improvement of programs of andragogic support and social adaptation of the elderly in communities.

Key words: lifelong learning; third age people; social integration; University of the Third Age; informal education; social activity; resocialisation; digital adaptation; generativity.

Постановка проблеми. Концепція освіти впродовж життя (з англ. мови – «lifelong learning»), проголошена ЮНЕСКО як провідна освітня парадигма XXI століття, набуває особливого значення саме в контексті роботи з літніми людьми. Вона трансформується з

інструменту професійної підготовки на потужний механізм підтримки життєздатності особистості, на засіб подолання когнітивного дефіциту та фундамент соціальної інклюзії. У цьому процесі Університети третього віку стають не просто освітніми майданчиками, а

специфічними інститутами ресоціалізації, що дозволяють людині інтегруватися у стрімко мінливе інформаційне середовище. Проблема соціальної інтеграції осіб третього віку в сучасній Україні загострюється через низку соціокультурних та економічних чинників. Вихід на пенсію для багатьох громадян стає соціальним шоком, що супроводжується втратою звичних комунікативних мереж, зниженням суб'єктивного відчуття корисності та ризиком маргіналізації.

Ключове проблемне поле дослідження виникає на перетині гострої суперечності між високим інтелектуальним та духовним потенціалом літніх людей та дефіцитом інституційних механізмів його актуалізації у суспільстві. Ситуація ускладнюється стрімкою цифровізацією всіх сфер життєдіяльності, що створює загрозу «технологічного відчуження» старшого покоління та поглиблює міжпоколінний розрив. У цьому контексті неформальна освіта виступає не лише засобом проведення вільного часу, а критично необхідним інструментом подолання ізоляції. Проте, попри розширення мережі освітніх послуг для осіб похилого віку, залишається недостатньо вивченим внутрішній механізм трансформації особистості в освітньому процесі: як саме перехід від пасивного споживання інформації до активної трансляції власного досвіду впливає на психоемоційну стійкість та відчуття життєвої затребуваності. Існує нагальна потреба в емпіричній верифікації того, як участь у програмах Університету третього віку корелює з суб'єктивною оцінкою особистісного благополуччя, дозволяючи особі похилого віку змінити статус «об'єкта опіки» на роль активного суб'єкта соціальної спадкоємності. Саме цей зв'язок між освітньою активністю та якістю соціальної інтеграції становить центральну проблему наукового пошуку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні напрацювання минулого століття сформували фундаментальне розуміння «третього віку» як етапу, що володіє значним потенціалом для активного розвитку та самоактуалізації. Проте стрімка трансформація сучасного світу, від цифровізації суспільних відносин до зміни демографічних структур, вимагає критичної адаптації цих класичних ідей до специфічного соціокультурного ландшафту сьогодення. В останнє десятиліття вектор наукового пошуку суттєво змістився: від констатації біологічних ознак старіння та описової статистики дослідники перейшли до проектування дієвих механізмів підтримки соціальної вітальності. Сьогодні в центрі уваги перебуває не просто подовження тривалості

життя, а якісна розробка інструментарію, що дозволяє особі похилого віку зберігати суб'єктність та інтелектуальну активність

Важливе значення для розуміння психосоціального контексту старості має дослідження Б. Балогової та Ю. Ковальчук (Балогова, Ковальчук, 2022, с. 331–339), у якому старіння аналізується як багатогранний біопсихосоціальний процес. Автори акцентують увагу на тому, що в пізньому дорослому віці особистість стикається з ризиком втрати соціального престижу, що вимагає переходу від моделі пасивного догляду до стратегії активізації внутрішніх ресурсів. Цю лінію продовжують І. Суровцева та Н. Ніколенко (Суровцева, Ніколенко, 2024), обґрунтовуючи зміну парадигми: від пасивної соціальної ролі до концепції активного довголіття. Дослідниці доводять, що подолання ейджизму та створення інклюзивного освітнього середовища є необхідною умовою забезпечення соціальної вітальності в пізньому віці.

Суттєвий внесок у розвиток проблеми зробили В. Поліщук, Н. Олексюк та Г. Лещук (Поліщук, Олексюк, Лещук, 2022, с. 136–144), які підтверджують, що розвиток Університетів третього віку в Україні відповідає загальносвітовим трендам переходу до моделі розвитку людського капіталу впродовж усього життя. Цю думку підтримують Л. Грень та О. Міщенко (Грень, Міщенко, 2025, с. 133–142), розглядаючи такі університети як фундаментальну модель ревіталізації інтелектуального потенціалу осіб похилого віку.

В. Ващенко, аналізуючи історію розвитку Університетів третього віку в Україні, визначає їх як найбільш поширену форму неформальної освіти, що функціонує у форматі освітньо-культурного хабу для людей віком 50–60+ років. Такі інституції не лише стимулюють активність літніх людей, а й сприяють їхній адаптації до сучасного суспільного життя, допомагаючи залишатися інтегрованими в соціум. Завдяки широкій варіативності програм, вони забезпечують неперервність навчання, оптимізують взаємодію із сферами охорони здоров'я та культури, а також сприяють соціально-інтелектуальному поступу особистості (Ващенко, 2024, с. 144–157).

Фундаментальне значення для цілісного розуміння освітнього простору літніх людей має праця Н. Чаграк, у якій авторка здійснює ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз філософсько-психологічних основ освіти людей третього віку. Дослідниця обґрунтовує, що освіта у цей період є багатовимірним феноменом, який гармонійно поєднує адаптивні, інтегративні та гуманістичні функції. На відміну від традиційних

підходів, Н. Чаграк акцентує увагу на навчанні як формі екзистенційної самореалізації, де ключовими чинниками активності виступають внутрішня мотивація, автономність та рефлексивна переробка життєвого досвіду. Авторка доводить, що освітня діяльність у третьому віці виступає потужним інструментом формування особистісної цілісності, допомагаючи людині уникнути стану «відчаю» через соціальну ізоляцію чи втрату сенсів. У її дослідженні підкреслюється, що сучасні соціокультурні парадигми трактують навчання не просто як засвоєння інформації, а як участь у «спільнотах практики», де знання конструюються через співпрацю та комунікацію. Це дозволяє розглядати Університети третього віку як механізм: (1) *соціальної включеності та зміцнення соціальних зв'язків*; (2) *підтримання когнітивної гнучкості та психологічної стійкості*; (3) *міжпоколінної взаємодії*, що сприяє сталому суспільному розвитку (Чаграк, 2025).

Важливим доповненням до розуміння сучасного контексту проблеми неформальної освіти серед осіб похилого віку є дослідження А. Кисіль та О. Мельниченко, які обґрунтовують принципи адаптації освіти дорослих в Україні до умов криз та трансформацій. Авторки виокремлюють взаємопов'язані принципи, серед яких ключовими для осіб третього віку є гнучкість процесу навчання та освіта впродовж життя. Вони підкреслюють, що система має трансформуватися у відкриту, орієнтовану на людину структуру, де неформальна освіта стає інструментом підвищення стійкості особистості (Кисіль, Мельниченко, 2025, с. 35–38).

Узагальнюючи, можна констатувати, що в сучасній науковій думці сформовано міцний теоретичний фундамент неформальної освіти осіб похилого віку, проте, попри значну кількість концептуальних розвідок, залишається потреба в актуальній емпіричній перевірці взаємозв'язку між участю в освітніх програмах Університетів третього віку та зміною конкретних показників якості життя та соціальної інтеграції осіб похилого віку. Це зумовлює необхідність верифікації існуючих концепцій через аналіз реального досвіду слухачів Університетів третього віку.

Формулювання цілей статті. На основі результатів емпіричного дослідження обґрунтувати ефективність освіти впродовж життя як провідного інструменту соціальної інтеграції осіб третього віку, а також проаналізувати вплив неформального навчання в межах Університету третього віку на рівень соціальної залученості, психоемоційну стійкість та цифрову адаптацію особистості в період пізньої дорослості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичний базис вивчення соціальної інтеграції осіб третього віку формувалася на перетині геронтопсихології, соціальної педагогіки та андрагогіки, що зумовило багатоаспектність підходів до розуміння ролі неформальної освіти. Фундаментальне значення для дослідження мають праці Е. Еріксона, який обґрунтував концепцію генеративності як ключової стадії розвитку особистості в пізній дорослості, де турбота про наступні покоління стає головним сенсотворчим чинником (Erikson, 1963, с. 266).

Пітер Ласлетт у 1989 році представив концепцію чотирьох віків людського життя, згідно з якою, «перший вік» – це період становлення та залежності, що триває від народження до завершення навчання. За ним іде «другий вік» – етап максимальної продуктивності, коли людина будує кар'єру, створює сім'ю та накопичує матеріальні ресурси. Особливу увагу Ласлетт приділив «третьому віку», який він називає справжньою вершиною та розквітом життя – це час після виходу на пенсію, коли людина звільняється від професійного тиску та домашніх обов'язків, отримуючи свободу для самореалізації та улюблених справ. Автор стверджує, що цей період не має чітких хронологічних меж, оскільки базується на суб'єктивному відчутті людини: ті, хто почувалось молодшими за свій біологічний вік, демонструють вищу громадянську активність і краще зберігають життєвий тонус. Проте існує й зворотний бік – ризик соціальної пасивності після завершення трудової діяльності, хоча люди цього покоління часто мають навіть вищий рівень відповідальності, ніж молодь. Заключним етапом є «четвертий вік», що стає фінальним етапом життєвого шляху (Laslett, 1991, с. 153).

Розвиваючи цю ідею, П. Ласлетт заклав основи розуміння «третього віку» не як періоду занепаду, а як епохи особистісного розквіту та соціальної активності, що актуалізується саме через залучення до освітніх практик. Сучасне розуміння віку виходить далеко за межі простої фізіології, розглядаючи його як фундаментальний період становлення особистості, де біологічні зміни тісно переплітаються з набуттям життєвого досвіду. Образ людини «третього віку» суттєво відрізняється від традиційних стереотипів про старіння. Це енергійні особи з високим рівнем освіти та фінансовою стабільністю, які прагнуть залишатися частиною суспільства, проте вони часто стають заручниками ейджизму – вікової стигматизації чи дискримінації, які створюють штучні бар'єри для інтеграції у активне соціальне життя.

Сучасний науковий дискурс навколо концепції «успішного старіння», представлений у роботах Дж. Роу та Р. Кана, акцентує увагу на важливості підтримки високого рівня когнітивного та фізичного функціонування через активну включеність таких осіб у життя соціуму. Дискримінація на ринку праці не лише обмежує економічні можливості осіб похилого віку, а й суперечить їхньому природному прагненню до генеративності та активного довголіття, що є основою моделі успішного старіння (Rowe, Kahn, 1998, с. 37).

Цей підхід став фундаментом для глобальної стратегії активного старіння, сформульованої Всесвітньою організацією охорони здоров'я (англ. Мовою – «World Health Organization», 2002). Концепція активного старіння базується на трьох «стовпах»: здоров'ї, участі та безпеці. Вона стверджує, що «активність» стосується не лише фізичної праці, а й безперервної участі в економічному, культурному та громадському житті суспільства (World Health Organization, 2002).

Окрему увагу в контексті розробки вітчизняної моделі підтримки осіб похилого віку заслуговує дослідження Я. Бордіяна, О. Столярик та Я. Танчак, у якому автори обґрунтовують стратегію активного старіння через призму впровадження інтегрованих соціальних послуг. Дослідники наголошують, що в умовах швидких демографічних змін в Україні виникає гостра потреба у переході від розрізнених заходів допомоги до цілісної системи, де соціальні служби виступають координаторами між медичними, освітніми та громадськими інституціями. Аналізуючи сучасні теоретичні підходи, Я. Бордіян та співавторки виокремлюють три ключові вектори, що визначають якість життя у пізньому віці (Бордіян, Столярик, Танчак, 2024, с. 32–36):

- *Продуктивне старіння*, яке акцентує на здатності літніх людей залишатися активними учасниками суспільного життя через волонтерство та передачу досвіду.
- *Успішне старіння*, спрямоване на збереження високої когнітивної та фізичної функціональності особистості.
- *Здорове старіння*, що розглядається як безперервний процес підтримки функціональних можливостей людини впродовж усього життєвого циклу.

Автори підкреслюють, що особливим викликом для реалізації цих стратегій в Україні є «цифровий розрив», який обмежує доступ літніх людей до сучасних ресурсів та послуг. У цьому контексті неформальна освіта, зокрема діяльність Університетів третього віку, розглядається як ключовий інструмент не лише для подолання технологічного відчуження, а й для формування

нових соціальних зв'язків, що дозволяють людині «старіти на місці», зберігаючи автономність та зв'язок із громадою.

Важливе значення для розуміння психосоціального контексту старості має дослідження Б. Балогової та Ю. Ковальчук, у якому старіння аналізується як багатогранний біопсихосоціальний процес, що потребує специфічних підходів до мобілізації соціальної підтримки. Авторки акцентують увагу на тому, що в пізньому дорослому віці особистість стикається не лише з фізіологічними змінами, а й із ризиком втрати соціального престижу та відчуттям непотрібності, що вимагає від фахівців переходу від моделі пасивного догляду до стратегії активізації внутрішніх ресурсів людини. Особливу роль у цьому процесі дослідники відводять Університетам третього віку, розглядаючи їх як один із найефективніших інструментів соціальної ресоціалізації, що сприяє підтримці когнітивного здоров'я та подоланню емоційної ізоляції. Б. Балогова та Ю. Ковальчук наголошують, що якість життя людей похилого віку прямо залежить від рівня їхньої автономії та можливості залишатися активними суб'єктами суспільних відносин (Балогова, Ковальчук, 2022, с. 331–339).

Істотний внесок у розкриття соціокультурного виміру активного старіння зробила О. Піменова, аналізуючи особливості та перспективи довголіття в сучасних умовах. Дослідниця обґрунтовує зміну парадигми сприйняття старості: від пасивної соціальної ролі до концепції активного довголіття як процесу оптимізації можливостей для здоров'я, участі та безпеки з метою підвищення якості життя. Авторка доводить, що фундаментом активного довголіття є створення інклюзивного середовища, яке стимулює інтелектуальну активність та безперервну освіту. Це, у свою чергу, дозволяє нівелювати ризики соціальної ізоляції та забезпечує умови для реалізації потенціалу осіб третього віку як повноправних учасників розвитку громади (Піменова, 2019, с. 30–34).

Вагоме значення для розширення контексту дослідження має праця І. Суровцевої та А. Антонової, присвячена аналізу міжнародного досвіду підтримки осіб похилого віку. Авторки здійснюють ґрунтовну теоретичну систематизацію концепцій «успішного», «здорового» та «продуктивного» старіння, доводячи, що інтегральний підхід до активного довголіття має базуватися на збереженні не лише фізичної, а й інтелектуальної та соціальної активності особистості. Дослідниці акцентують увагу на тому, що у світовій практиці освіта осіб похилого віку виступає фундаментом для їхньої

подальшої інтеграції в суспільне життя, дозволяючи нівелювати негативні наслідки втрати трудового статусу. Аналізуючи досвід розвинених країн, автори підкреслюють пріоритетність створення середовища, дружнього до віку, де неформальне навчання стає доступним інструментом самореалізації (Суровцева, Антонова, 2024, с. 440–454).

Особливої уваги в контексті інституціоналізації неформальної освіти заслуговує дослідження О. Мальцевої та Т. Мазан, у якому Університет третього віку розглядається як фундаментальна модель переходу від традиційної соціальної опіки до стратегії активного довголіття. Автори здійснюють компаративний аналіз світових моделей освітніх послуг для літніх людей, наголошуючи на тому, що кожна з них спрямована на подолання соціальної ізоляції та ревіталізацію інтелектуального потенціалу особистості. Дослідниці доводять, що залучення осіб третього віку до освітнього простору сприяє формуванню нових соціальних зв'язків та покращенню психоемоційного стану, що є критично важливим для збереження якості життя в період пізньої дорослості, а Університети третього віку виконують не лише дидактичну, а й потужну інтеграційну функцію, перетворюючи навчання на інструмент соціальної адаптації в умовах динамічних суспільних трансформацій (Мальцева, Мазан, 2024, с. 202–216).

Окремий акцент на педагогічному та терапевтичному потенціалі освітнього простору робить О. Василенко, аналізуючи діяльність Університетів третього віку в контексті реалізації стратегії навчання впродовж життя. Дослідниця обґрунтовує, що розвиток мережі таких інституцій в Україні є нагальною відповіддю на соціальні виклики, зокрема на високий рівень депресивних станів серед представників старшого покоління. Авторка наголошує, що концепція активного старіння, яка лежить в основі діяльності Університетів третього віку, передбачає не лише фізичну мобільність, а насамперед когнітивну залученість та участь у соціокультурному житті громади. О. Василенко доводить, що освітні практики дозволяють літнім людям зберігати контроль над власним життям, мінімізуючи відчуття самотності та соціальної відчуженості (Vasylenko, 2023, с. 47–55).

Ґрунтовний аналіз нормативно-правового фундаменту неформальної освіти представлений у науковій розвідці Н. Чаграк, де на прикладі Сполучених Штатів Америки досліджується еволюція законодавчого забезпечення навчання впродовж життя. Авторка акцентує увагу на важливості інституціоналізації освітніх послуг для літніх людей через мережу спеціалізованих

інститутів (англ. мовою – «Lifelong Learning Institutes»), які функціонують при закладах вищої освіти або соціальних службах. Дослідниця доводить, що право на освіту в період пізньої дорослості є не лише інструментом когнітивної підтримки, а й базовою умовою соціальної справедливості та інклюзії (Чаграк, 2015, с. 469–475).

Особливої актуальності в умовах стрімкої технологізації суспільства набуває дослідження А. Каркача, Т. Семигіної та О. Кравченко, присвячене ролі Університетів третього віку у формуванні цифрових компетентностей старшого покоління. Автори обґрунтовують, що цифрова грамотність у пізньому віці є не просто технічною навичкою, а стратегічним ресурсом соціальної включеності, що дозволяє мінімізувати ризики ізоляції в інформаційному просторі. Дослідники наголошують на важливості використання принципів андрагогіки та геронтотехнологій при розробці освітніх програм, що враховують специфічні когнітивні потреби літніх людей. Результати їхнього емпіричного аналізу демонструють, що залучення слухачів Університетів третього віку до роботи з цифровими платформами та соціальними медіа не лише підвищує їхню технологічну впевненість, а й стає потужним стимулом для міжособистісної взаємодії (Каркач, Семигіна, Кравченко, 2023, с. 157–170).

У вітчизняному науковому просторі питання соціальної адаптації та ресоціалізації осіб похилого віку досліджуються крізь призму соціально-педагогічної підтримки та андрагогічного супроводу, а Університети третього віку розглядаються як інноваційна форма соціальної інтеграції крізь освіту впродовж життя, що превентує наслідки вікової кризи, почуття самотності та депресивні стани у період пізньої дорослості. Водночас, попри значну кількість теоретичних напрацювань, питання кореляції між попереднім освітнім капіталом людини та її актуальною готовністю до трансформації способу життя в межах Університету третього віку потребує глибшої емпіричної верифікації. Саме на виявленні цих закономірностей зосереджено нашу увагу, що дозволяє заповнити прогалини між загальними теоретичними моделями активного старіння та реальною практикою соціальної інтеграції осіб похилого віку в українських громадах.

Реалізація окресленої мети дослідження передбачала проведення емпіричного дослідження на базі Університету третього віку. Провідним методом збору первинної інформації було обрано анкетування із застосуванням комбінованого інструментарію. Структура опитувальника дозволила верифікувати дані за такими блоками:

соціально-демографічний профіль особистості, суб'єктивна оцінка життєздатності, ієрархія дозвіллевих практик та рівень інтегрованості у сучасний інформаційно-комунікаційний простір. У дослідженні взяли участь 43 слухачі Університету третього віку. Вибірка є репрезентативною для групи соціально активних осіб похилого віку, що мають сформований запит на самореалізацію та неформальну освіту. Статеві-вікова структура респондентів відображає актуальні демографічні тенденції: жінки (74% вибірки) мають нижчий середній вік (65 років), тоді як чоловіки (26% вибірки) вступають у освітній процес у більш зрілому віці (середній вік – 74 роки). Загальний середній вік групи складає 67 років. Результати емпіричного аналізу, систематизовані за основними векторами соціальної інтеграції осіб третього віку, представлені у наведених нижче таблицях.

Процедура емпіричного аналізу базувалася на принципах системного підходу до вивчення особистості в період пізньої дорослості. Дослідження спроектоване таким чином, щоб охопити не лише статичні характеристики (вік, освіта), а й динамічні процеси соціалізації осіб третього віку у межах освітнього простору.

Діагностичний інструментарій було структуровано за п'ятьма ключовими векторами, на яких акцентувалася увага в ході анкетування:

1. *Соціально-демографічна детермінація:* визначення базового профілю слухача Університету третього віку. Акцент зроблено на кореляції між рівнем попередньої освіти, віком та поточним трудовим статусом.
2. *Психоемоційна саморефлексія:* дослідження суб'єктивного сприйняття власного здоров'я та душевного стану. Особлива увага приділялася виявленню

розбіжностей між фізичними можливостями та внутрішнім відчуттям життєрадісності й соціальної корисності.

3. *Структура дозвіллевої активності:* аналіз форм проведення вільного часу як індикатора подолання пасивності. Дослідження акцентувало увагу на переході від споглядальних форм дозвілля (телебачення) до активних інтелектуальних практик (вивчення мов, творчість).
4. *Комунікаційна інтеграція та цифрова адаптація:* вивчення шляхів подолання соціальної ізоляції. Методологія передбачала аналіз здатності осіб третього віку адаптуватися до сучасного інформаційного середовища (Skype, Zoom, Facebook) та оцінку ефективності Університету як майданчика для розширення мережі соціальних контактів.
5. *Міжпоколінна трансляція досвіду:* виявлення «генеративного потенціалу» осіб третього віку – їхньої готовності та змістовного запиту на передачу життєвої мудрості молодим поколінням, що є критично важливим для відчуття соціальної затребуваності.

Опитування проводилося на засадах добровільності та анонімності. Респонденти були поінформовані про мету дослідження та використання отриманих даних виключно в наукових цілях для вдосконалення програм соціально-педагогічної підтримки осіб третього віку. Результати проведеного анкетування дозволили сформувати цілісний соціально-демографічний портрет слухачів Університету третього віку, що є критично важливим для розуміння мотиваційної структури та потенціалу інтеграції осіб третього віку (див. табл. 1).

Таблиця 1

Соціально-демографічний паспорт досліджуваних (N=43)

Показник	Категорія	К-сть (осіб)	Частка (%)
Статевий склад	Жінки (сер. вік – 65 р.) / Чоловіки (сер. вік – 74 р.)	32 / 11	74% / 26%
Рівень освіти	Вища (в т.ч. учений ступінь)	34	79%
	Середня загальна та спеціальна	9	21%
Трудовий статус	Працюють	7	16%
	Не працюють	36	84%
Тип проживання	Самотньо (вдівство)	15	35%
	З партнером або родичами	28	65%

Гендерно-вікова диференціація. Аналіз вибіркової сукупності (N=43) свідчить про виразну гендерну асиметрію: переважну більшість слухачів становлять жінки (74%), тоді як частка чоловіків є значно меншою (26%). Такий розподіл корелює із загальностатистичними даними щодо тривалості

життя та вищого рівня соціальної вітальності жінок у пізньому дорослому віці. Особливої уваги заслуговує віковий розрив: середній вік жінок-респондентів складає 65 років, тоді як чоловіки вступають до освітнього процесу у більш зрілому віці – у середньому в 74 роки. Це дає підстави припустити, що для чоловіків запит

на неформальну освіту актуалізується пізніше, часто як компенсаторний механізм після остаточного припинення трудової діяльності.

Освітній капітал респондентів. Ключовим чинником, що визначає готовність особистості до навчання впродовж життя, виявився високий базовий освітній рівень. Переважна більшість досліджуваних (79%) мають повну вищу освіту або науковий ступінь. Такий високий освітній ценз свідчить про те, що Університет третього віку акумулює інтелектуально активних осіб, для яких навчання є звичною життєвою стратегією. У цьому контексті неформальна освіта виступає не стільки інструментом професійної перепідготовки, скільки засобом підтримання когнітивного здоров'я та високого соціального статусу.

Трудовий статус та економічна детермінація. Переважна більшість опитаних (84%) перебувають на заслуженому відпочинку та офіційно не працюють. Лише 16% респондентів продовжують поєднувати навчання з трудовою діяльністю. Важливо зазначити, що основним мотивом продовження роботи для цієї категорії є матеріальна скрута, а не прагнення до самореалізації в професії. Це підкреслює вразливе економічне становище осіб третього віку, де освіта часто стає безкоштовним та доступним ресурсом для підтримання психологічної стабільності в умовах фінансових обмежень.

Соціально-побутові умови та ризики ізоляції. Дослідження типу проживання респондентів виявило суттєву частку осіб (35%), які проживають самотньо внаслідок вдівства. Цей показник є індикатором високого ризику соціальної ексклюзії та самотності. Водночас 65% досліджуваних проживають з партнером або родичами, що забезпечує їм первинну емоційну підтримку. Проте, незалежно від типу проживання, залученість до освітнього процесу в Університеті дозволяє обом групам розширювати межі комунікації, перетворюючи «час наодинці» на продуктивну соціальну взаємодію.

Представлений соціально-демографічний профіль вибірки дозволяє вийти за межі простої статистичної констатації та здійснити глибокий інтерпретаційний аналіз виявлених тенденцій. Ключовим завданням нашого дослідження є встановлення детермінуючих зв'язків між об'єктивними характеристиками респондентів та їхньою актуальною соціальною поведінкою в освітньому просторі. Аналіз отриманих даних дає змогу верифікувати низку значущих кореляцій, які розкривають внутрішню логіку залучення особистості до навчання впродовж життя та визначають специфіку її соціальної інтеграції. Зокрема, особливої уваги заслуговують такі взаємозалежності:

1. *Кореляція «Попередня освіта / Поточний статус слухача».* В аналізі зазначено, що високий освітній ценз (79% з вищою освітою) прямо детермінує вибір осіб третього віку на користь навчання. Це доводить тезу, що освіта впродовж життя для цієї групи є не випадковим вибором, а логічним продовженням попереднього життєвого шляху. Освіта тут виступає як «інтелектуальний імунітет» проти соціальної пасивності.

2. *Кореляція «Вік / Трудовий статус».* В аналізі виокремлено гендерно-віковий аспект: чоловіки вступають до Університету пізніше (74 роки), що корелює з їхнім довшим перебуванням на ринку праці порівняно з жінками. Текст пояснює, що вихід на пенсію стає «тригером» для пошуку нових форм активності, коли трудова самореалізація вичерпується.

3. *Кореляція «Трудовий статус / Мотивація до навчання».* Через те, що 84% респондентів не працюють, навчання в Університеті третього віку інтерпретується як альтернативна форма зайнятості. У тексті підкреслено, що для тих 16%, які працюють, праця є фінансовою необхідністю, тоді як навчання – психологічною потребою. Це розмежовує сфери «виживання» (робота) та «розвитку» (освіта).

Аналіз показників самооцінки психофізичного стану та соціального самопочуття респондентів дозволяє виявити глибинні механізми впливу неформальної освіти на якість життя осіб третього віку. Отримані дані (див. рис. 1) демонструють специфічну дисоціацію між об'єктивними віковими змінами організму та суб'єктивним відчуттям психологічного благополуччя.

Основним науковим висновком аналізу даного блоку є підтвердження тези про те, що душевний стан слухачів є значно стабільнішим за показники фізичного здоров'я, що безпосередньо корелює з їхньою інтегрованістю в освітнє середовище. Детальна інтерпретація результатів дозволяє виокремити такі закономірності:

- *Динаміка психофізичного балансу:* показник «відмінно/добре» щодо душевного стану (76%) майже у 3,5 рази перевищує аналогічний показник фізичного здоров'я (22%). Це свідчить про високу адаптивну здатність осіб третього віку компенсувати фізичні обмеження через інтелектуальну активність та соціальну взаємодію. Відсутність негативних оцінок душевного стану (0% у графі «погано») на фоні наявних скарг на здоров'я (10%) доводить, що освітній процес виступає потужним стабілізаційним чинником, який нівелює ризики депресивних станів.
- *Феномен соціальної затребуваності:* найбільш показовим є параметр «почуття корисності

суспільству», де зафіксовано абсолютний результат – 100% позитивних відповідей. Для осіб третього віку усвідомлення власної значущості є фундаментом соціальної інтеграції. Університет третього віку перетворює особу похилого віку з «об'єкта соціальної опіки» на «суб'єкта пізнання», що повністю усуває почуття неповноцінності чи соціальної ексклюзії.

- *Емоційний фон та життєрадісність*: високий рівень життєрадісності (66% позитивних оцінок) підтверджує позитивний вплив групової динаміки, притаманної освітньому середовищу. Навіть 15% респондентів, які оцінили цей рівень як низький, не демонструють при цьому душевного розладу, що може бути інтерпретовано як ситуативна реакція на зовнішні обставини, яка успішно коригується через залучення до нових знань та спілкування.

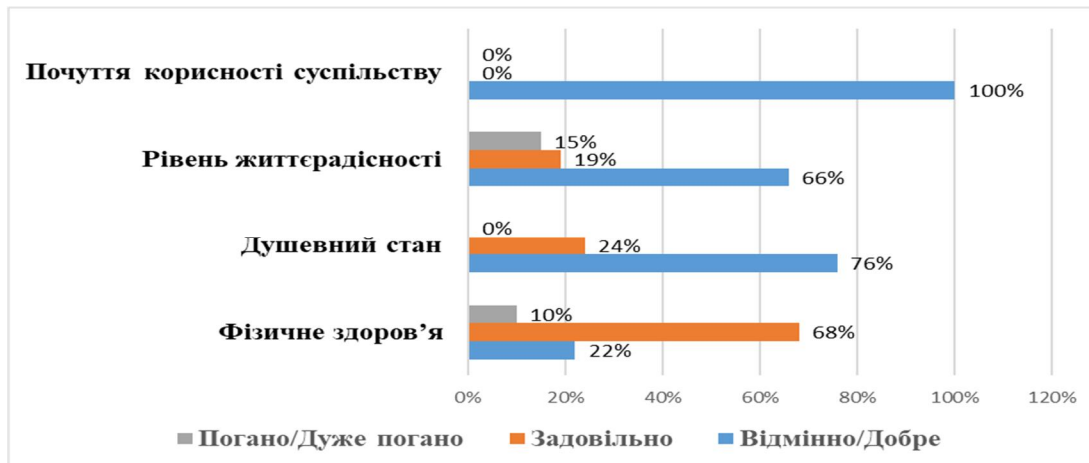

Рис. 1. Самооцінка психофізичного стану та соціального самопочуття

Таким чином, результати підтверджують, що освіта впродовж життя виконує не лише когнітивну, а й терапевтичну функцію. Вона дозволяє респондентам утримувати високий рівень соціального самопочуття навіть за умови об'єктивного погіршення фізичних кондицій, що є ключовим маркером успішної інтеграції особистості в сучасному суспільстві.

Аналіз структури активності та дозвіллевих практик респондентів дозволяє верифікувати перехід особистості від пасивних стратегій адаптації до активної участі в соціокультурному житті. Дані (див. табл. 2) ілюструють ієрархію занять, що визначають змістовне наповнення вільного часу осіб третього віку та виступають індикаторами їхньої успішної ресоціалізації.

Таблиця 2

Структура активності та дозвіллевих практик

Вид активності	Частота (осіб)	Рівень залученості	Пріоритетні напрямки
Культурно-пізнавальна	33	Високий	Театри, музеї, виставки
Інтелектуальна	26	Високий	Читання, вивчення мов
Соціально-громадська	9	Середній	Релігійні громади, волонтерство
Прикладна (хобі)	21	Середній	Рукоділля, танці, садівництво
Цифрова	15	Зростаючий	Skype, соціальні мережі

Інтерпретація отриманих результатів дозволяє сформулювати наступні наукові висновки щодо трансформації стилю життя під впливом освітнього чинника:

- *Домінування інтелектуально-культурного вектору*: найвищий рівень залученості зафіксовано у сфері відвідування культурних установ (33 вибори) та інтелектуальної праці (26 виборів). Це свідчить про те, що освіта впродовж життя формує стійку потребу в духовному збагаченні та когнітивній активності. Висока частота вибору читання та

відвідування театрів підкреслює прагнення осіб третього віку залишатися в актуальному культурному контексті суспільства.

- *Трансформація пасивності в креативність*: показник «пасивне дозвілля / роздуми на самоті» становить 0, що є винятковим результатом для даної вікової категорії. Це доводить, що залучення до Університету третього віку фактично ліквідує феномен «соціальної апатії». Натомість значна частина респондентів (21 особа) обирає прикладну творчість (рукоділля, танці, спорт), що сприяє

не лише дрібній моториці та підтримці фізичного тону, а й формує нові майданчики для самопрезентації.

- *Соціальна та цифрова інтеграція*: поступове зростання цифрової активності (15 осіб) та стабільна участь у громадському житті (9 осіб) вказують на подолання технологічного та комунікаційного бар'єрів. Вивчення іноземних мов та опанування комп'ютерних навичок у межах університету стають «містком», який дозволяє особам третього віку зберігати суб'єктність у сучасному інноваційному середовищі.

Отже, аналіз дозвілєвої структури підтверджує, що навчання виступає

каталізатором переходу від «стратегії збереження» до «стратегії розвитку». Освітнє середовище не просто заповнює вільний час, а структурує його навколо розвиваючих та соціально значущих занять, що є ключовою умовою успішної інтеграції в сучасний соціум.

Аналіз комунікаційних практик та рівня цифрової адаптації респондентів дозволяє оцінити глибину трансформації соціальних зв'язків осіб третього віку під впливом інформатизації суспільства. Дані (див. табл. 3) ілюструють процес подолання комунікативної ізоляції через поєднання традиційних та інноваційних форм взаємодії.

Таблиця 3

Комунікаційні бар'єри та цифрова трансформація

Канал комунікації	Кількість виборів	Характер використання
Живе спілкування	35	Пріоритетний (емоційна підтримка)
Мобільний зв'язок	26	Оперативний (вирішення справ)
Відеозв'язок (Skype/Viber)	15	Дистанційний (зв'язок з дітьми/онуками)
Соціальні мережі (Facebook)	6	Інформаційний (пошук новин, груп за інтересами)
Нові друзі (за 2 роки)	34	Свідчення успішної соціалізації в Університеті

Верифікація результатів дослідження вказує на існування таких взаємозалежностей:

- *Пріоритетність емоційного інтелекту*: попри цифровізацію, домінуючим залишається живе спілкування (35 виборів). Це підтверджує, що для осіб третього віку критично важливим є безпосередній вербальний та невербальний контакт, який забезпечує відчуття психологічної близькості та безпеки. Простір Університету третього віку в цьому контексті виступає головним осередком «живої» соціалізації.
- *Динаміка цифрової інклюзії*: висока частота використання мобільного зв'язку (26) та Skype/Viber (15) свідчить про успішну адаптацію респондентів до базових інструментів цифрового суспільства. Це дозволяє нівелювати бар'єр «географічної самотності», забезпечуючи регулярну комунікацію з дітьми та онуками, які можуть проживати в інших містах чи країнах.
- *Інтеграційний ефект Університету*: найбільш значущим результатом є показник розширення кола спілкування: 34 особи (майже 80% вибірки) знайшли нових друзів протягом останніх двох років. Це спростовує стереотип про «звуження соціального світу» в старості. Університет стає інструментом інтенсивної ресоціалізації, де спільна освітня діяльність переростає у міцні дружні зв'язки.
- *Соціальна мережева активність*: показник використання Facebook (6 виборів), хоч і є

найменшим, вказує на зародження стратегії «соціальної видимості» серед осіб третього віку. Це початковий етап інтеграції в глобальний інформаційний простір, де літня людина виступає не лише споживачем інформації, а й учасником суспільного дискурсу.

Отже, дані підтверджують, що освіта впродовж життя стимулює комунікативну мобільність. Вона перетворює цифрові технології з перешкоди на інструмент інтеграції, дозволяючи респондентам ефективно поєднувати традиційну потребу в близькості з можливостями сучасного інформаційного світу.

Аналіз фінального блоку дослідження дозволяє розкрити вищий рівень соціальної інтеграції – перехід від споживання знань до їх трансляції. Отримані дані (див. табл. 4) відображають готовність осіб третього віку виступати активними суб'єктами міжпоколінної взаємодії, що є критично важливим для збереження сталості соціальних зв'язків.

Узагальнення отриманих емпіричних даних дає підстави для формулювання таких закономірностей:

Домінування духовно-моральних цінностей: найвищий ранг (I) етико-гуманістичної сфери свідчить про те, що особи третього віку вбачають свою головну місію у трансляції базових людських чеснот. В умовах соціальної турбулентності ця категорія населення виступає носієм моральних орієнтирів суспільства, що підсилює їхню інтеграційну роль як духовних наставників.

Педагогічний потенціал та ціннісні орієнтири (генеративність)

<i>Сфера досвіду</i>	<i>Кількість згадок</i>	<i>Основний меседж для молоді</i>
Морально-етична	41	Цінність любові, дружби та толерантності
Життєва мудрість	38	Усвідомлення швидкоплинності часу
Освітньо-розвиваюча	30	Вміння вчитися протягом усього життя
Громадянська	12	Відповідальність за державний устрій

Трансляцію життєвої мудрості (екзистенційного досвіду) визначено: друга позиція екзистенційної сфери засвідчує наявність глибокої рефлексії респондентів щодо власного життєвого шляху. Прагнення передати молодому поколінню цінність часу та життя інтерпретується як ознака переходу до стадії генеративності (за Е. Еріксоном), у межах якої турбота про майбутні покоління набуває сенсотворчого значення.

Популяризацію освіти впродовж життя зафіксовано: третій ранг освітньої сфери свідчить про те, що слухачі Університету третього віку виступають носіями та трансляторами ідей неформальної освіти. Вони демонструють готовність поширювати не лише знання, а й цінність безперервного навчання як ключової компетентності сучасної людини.

Громадянську суб'єктність підтверджено: наявність соціально-політичного вектора (IV ранг) засвідчує збереження відповідального ставлення осіб третього віку до суспільних процесів і майбутнього держави. Попри нижчу позицію порівняно з особистісними цінностями, цей показник вказує на невід'ємність їх участі у соціальному житті.

Таким чином, отримані результати підтверджують, що освіта впродовж життя забезпечує трансформацію соціального статусу особи похилого віку: з «пасивного споживача соціальних послуг» вона переходить у статус «активного транслятора досвіду». Такий перехід

інтерпретується як завершальний етап соціальної інтеграції, за якого особи третього віку усвідомлюють власну значущість і функціональну включеність у соціум.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що неформальну освіту в межах Університету третього віку визначено як вагомий чинник соціальної інтеграції осіб третього віку, що забезпечує трансформацію їх життєвої стратегії від пасивного пристосування до активної самореалізації. Емпірично доведено, що залучення до освітнього процесу не лише нівелює ризики соціальної ексклюзії та комунікативної ізоляції, зумовленої завершенням професійної діяльності, а й виконує психотерапевтичну функцію, забезпечуючи високий рівень суб'єктивного благополуччя та життєрадісності в умовах вікових змін. Опанування цифрових інструментів і розширення міжпоколінної взаємодії сприяє реалізації генеративного потенціалу особистості, внаслідок чого особи третього віку трансформуються з об'єктів соціальної підтримки в активних носіїв і трансляторів етико-гуманістичного досвіду.

Таким чином, концепцію навчання впродовж життя обґрунтовано як ефективний механізм збереження соціальної суб'єктності та забезпечення міжпоколінної спадкоємності, що виступає необхідною умовою сталого розвитку сучасного інклюзивного суспільства.

Список використаних джерел

- Балогова Б., Ковальчук Ю. Особливості проблематики старіння в контексті соціальної підтримки людей поважного віку. *Social Work and Education*. 2022. Vol. 9, No. 3. С. 331–339.
- Бордіян Я. І., Столярик О. Ю., Танчак Я. А. Стратегія активного старіння: роль соціальних служб у системі інтегрованих соціальних послуг для осіб похилого віку. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. Вип. 1. С. 30–37.
- Ващенко В. В. Університети третього віку в Україні: історія розвитку. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія : Педагогічні науки*. 2024. Вип. 117. С. 144–157.
- Грень Л., Міщенко О. Конкретизація потреб людей похилого віку: від теорії до практики. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2025. № 2. С. 133–142.
- Каркач А., Семигіна Т., Кравченко О. Університети третього віку як осередки з формування цифрових компетентностей у людей похилого віку. *Pedagogika. Studia i Rozprawy*. 2023. Vol. 32. С. 157–170.
- Кисіль А. О., Мельниченко О. В. Принципи адаптації освіти дорослих в Україні до сучасних умов. *Молодий вчений*. 2025. № 5 (136). С. 35–43.
- Мальцева О., Мазан Т. Університет третього віку: від освіти до активного довголіття. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2024. Вип. 1 (12). С. 202–216.
- Піменова О. Старіння людини в сучасних умовах: особливості та перспективи для активного довголіття. *Соціологічні студії*. 2019. № 2 (15). С. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2019-02-30-34>
- Поліщук В., Олексюк Н., Лещук Г. Упровадження перспективи сильних сторін у практику діяльності університетів третього віку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. Вип. 1 (8). С. 136–144.

- Суровцева І., Антонова А. Міжнародний досвід підтримки осіб похилого віку в контексті активного довголіття. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування. 2024. Вип. 1 (12). С. 440–454.
- Суровцева І., Ніколенко Н. Геронтоосвіта як сталий напрям протидії ейджизму. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування. 2024. Вип. 11. С. 136–142.
- Чаграк Н. І. Освітні програми для людей третього віку у США. Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство : зб. матеріалів II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15 травня 2015 р.). Львів, 2015. С. 469–475.
- Чаграк Н. І. Філософсько-психологічні основи освіти людей третього віку: теоретико-методологічний аналіз. Педагогічна академія: наукові записки. 2025. Вип. 24. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17742249>
- Active ageing: A policy framework / World Health Organization. Geneva : WHO, 2002. 60 p. URL: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/67215>.
- Erikson E. H. *Childhood and society*. 2nd ed. New York : W. W. Norton & Company, 1963. 445 p.
- Laslett P. *A fresh map of life: The emergence of the third age*. Cambridge : Harvard University Press, 1991. 250 p.
- Rowe J. W., Kahn R. L. *Successful aging*. New York : Pantheon Books, 1998. 288 p.
- Vasylenko O. The third age universities in the context of active aging concept. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи / за ред. Л. Б. Лук'янової*. Київ : ІПООД імені Івана Зязона НАПН України, 2023. Вип. 2 (24). С. 47–55.

References

- Balohova, B., & Kovalchuk, Yu. (2022). Features of aging issues in the context of social support for the elderly. *Social Work and Education*, 9(3), 331–339.
- Bordiian, Ya. I., Stoliaryk, O. Yu., & Tanchak, Ya. A. (2024). Active aging strategy: The role of social services in the system of integrated social services for older adults. *Public Administration and Social Work*, 1, 30–37.
- Chahrak, N. I. (2015). Educational programs for third-age people in the USA. In *The United States of America in the modern world: Politics, economy, law, society* (pp. 469–475). Lviv.
- Chahrak, N. I. (2025). Philosophical and psychological foundations of third-age education: Theoretical and methodological analysis. *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, 24. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17742249>
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). W. W. Norton & Company.
- Hren, L., & Mishchenko, O. (2025). Specification of the needs of older adults: From theory to practice. *Theory and Practice of Social Systems Management*, 2, 133–142.
- Karkach, A., Semigina, T., & Kravchenko, O. (2023). Universities of the third age as centers for developing digital competencies of older adults. *Pedagogika. Studia i Rozprawy*, 32, 157–170.
- Kysil, A. O., & Melnychenko, O. V. (2025). Principles of adapting adult education in Ukraine to modern conditions. *Young Scientist*, 5(136), 35–43.
- Laslett, P. (1991). *A fresh map of life: The emergence of the third age*. Harvard University Press.
- Maltseva, O., & Mazan, T. (2024). University of the third age: From education to active longevity. *Bulletin of the Pryazovskyi State Technical University: Social and Humanitarian Sciences and Public Administration*, 1(12), 202–216.
- Pimenova, O. (2019). Human aging in modern conditions: Features and prospects for active longevity. *Sociological Studies*, 2(15), 30–34. <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2019-02-30-34>
- Polishchuk, V., Oleksiuk, N., & Leshchuk, H. (2022). Implementation of the strengths-based perspective in the practice of universities of the third age. *Social Work and Social Education*, 1(8), 136–144.
- Rowe, J. W., & Kahn, R. L. (1998). *Successful aging*. Pantheon Books.
- Surovtseva, I., & Antonova, A. (2024). International experience in supporting older adults in the context of active longevity. *Bulletin of the Pryazovskyi State Technical University: Social and Humanitarian Sciences and Public Administration*, 1(12), 440–454.
- Surovtseva, I., & Nikolenko, N. (2024). Gerontological education as a sustainable direction in combating ageism. *Bulletin of the Pryazovskyi State Technical University: Social and Humanitarian Sciences and Public Administration*, 11, 136–142.
- Vashchenko, V. V. (2024). Universities of the third age in Ukraine: History of development. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences*, 117, 144–157.
- Vasylenko, O. (2023). The third age universities in the context of active aging concept. In L. B. Lukianova (Ed.), *Adult education: Theory, experience, perspectives*, 2(24), 47–55.
- World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/67215>

Відомості про авторів:

Столярик Ольга Юрійівна
olgastolarik4@gmail.com
Львівський національний
університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів
Львівська обл., 79000, Україна

Субашкевич Ірина Романівна
IRASUB@ukr.net
Львівський національний
університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів
Львівська обл., 79000, Україна

Information about the authors:

Stoliaryk Olha Yuriiivna
olgastolarik4@gmail.com
Ivan Franko National University of Lviv
1 Universytetska St., Lviv
Lviv region, 79000, Ukraine

Subashkevych Iryna Romanivna
IRASUB@ukr.net
Ivan Franko National University of Lviv
1 Universytetska St., Lviv
Lviv region, 79000, Ukraine

Матеріал надійшов до редакції 26. 02. 2026 р.
Прийнято до друку 19. 03. 2026 р.

Received at the editorial office 26. 02. 2026.
Accepted for publishing 19. 03. 2026.